

Aquarium Holgen

Ingezonden stukken

| De veelvormige, veelvoorkomende en veelzijdige Sumatravaren (*Ceratopteris thalictroides*)

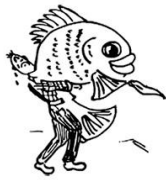
Een van de 'klassieke' aquariumplanten die ik ken en haast altijd in mijn aquaria heb gehad is de Sumatravaren. Het is een plant die aan de ene kant heel simpel te verzorgen is maar aan de andere kant staat hij ook wel als veeleisende lastige klant bekend.

Sumatravaren hoort tot de groep van de eikenbladvarens. Dit zijn moerasplanten die tot een halve meter hoog kunnen worden, zowel in de natuur als onder voor hen gunstige omstandigheden in een aquarium of kas.

Eikenbladvarens kennen verschillende verschijningsvormen. De simpelste is blad-op-blad (variant *C. t. cornuta*), een drijfplant met ietsje ingesneden gelobde bladeren. De tweede is de traditionele eikenbladvaren (variant *C. t. pteridioides*). De bladeren zien er inderdaad uit als een eikenblad, maar dan groter en wat vertakter. De derde is de Sumatravaren (variant *C. t. thalictroides*) met zeer sterk vertakte bladeren, als een hertengewei. Het grappige is dat deze drie variaties onverwacht veel met elkaar gemeen kunnen hebben. Laat een Sumatravaren drijven in de bak en hij ontwikkelt zich tot iets wat lijkt op blad-op-blad. Blad-op-blad laat zich echter lastig planten en zal niet uitgroeien tot een soort Sumatravaren. En Sumatravaren die zich niet echt op zijn gemak voelt in een aquarium kan een grovere bladstructuur krijgen en dan op eikenbladvaren gaan lijken. Drijvende eikenbladvarens gaan ook op blad-op-blad lijken. Snapt u het nog een beetje? De botanicus professor H.C.D. de Wit (†) uit Wageningen heeft de mogelijkheid geopperd dat de verschillende eikenbladvarenvarianten wellicht behoren tot één, maar heel veelvormige soort met meerdere verschijningsvormen. Voor het uiterlijk van de verschillende vormen en hun verzorging verwijs ik naar de betere aquariumliteratuur en / of het Internet. Persoonlijk vind ik Sumatravaren met zijn elegante bladvorm de mooiste variant, vandaar de titel van dit stukje.

Overigens heb ik sterk de indruk dat in de aquariumhandel de verschillende wetenschappelijke namen door elkaar gebruikt worden voor de verschillende variaties. Dus 'cornuta' voor een plant die wat mij betreft onmiskenbaar een 'gewone' eikenbladvaren is, en meer naamsverwarringen. Ook lees ik namen (*C. siliquosa*, *C. deltoidea*) die mij zeer verdacht voorkomen als fantasienamen, iets wat niet ongebruikelijk is als een groothandelaar of kweker het ook niet meer weet. Sommige fantasienamen kunnen wel lollig klinken: De blauwe muilbroeder *Pseudocrenilabrus philander dispersus* heette voordat hij goed op naam kon worden gebracht heel vrolijk *Haplochromis kirawira* in de winkel. Kirawira is een plek aan de rivier de Grumeti in Tanzania bij het Victoriameer, waar kennelijk blauwe muilbroeders voorkomen.

Eikenbladvarens vormen geen uitlopers die je kunt stekken zoals een heleboel andere aquariumplanten (*Vallisneria*, amazonezwaardplanten, *Cryptocoryne*). Ze vormen een soort van rozet die vanuit één groeipunt groeit. In de 'oksels' van de bladslippen groeien heel makkelijk jonge plantjes, adventiefplantjes geheten. In zekere zin is de plant op deze manier levendbarend. Officieel zal dit wel vegetatieve voortplanting heten. Om jonge eikenbladvarentjes te krijgen kan je heel simpel een wat ouder blad afknippen en laten

Aquarium Holgen

drijven. De jonge plantjes ontwikkelen zich snel tot grotere plantjes met onder ieder plantje een uitgebreide pruik wortels die los in het water hangen. De jonge plantjes kan je dan makkelijk wegnemen en in de bodemgrond planten om verder groot te groeien (behalve blad-op-blad dan natuurlijk). Nadeel van die adventiefplanten is dat door de jonge plantjes met kleine worteltjes aan de volwassen bladeren het geheel een rommelig, onverzorgd uiterlijk kan krijgen. De plant goed bijhouden dus! Oudere bladeren met veel adventiefplantjes kunnen ook wat bruine vlekken door de leeftijd krijgen en kunnen als ze er storend uitzien het beste worden verwijderd. Eikenbladvarens houden van veel licht en in de herfst kunnen ze er wat mottig uit gaan zien. Met de jonge adventiefplantjes kan je dan een nieuwe frisse generatie planten overhouden voor het volgende jaar. In de tuinvijver kunnen Sumatravarens 's zomers een halve meter hoog boven het wateroppervlak uitgroeien, een exotisch gezicht. Ze zijn zeker niet winterhard en vriezen 's winters buiten kapot. Overigens is het wel zo dat als je eikenbladvarens laat drijven, ze een imposante en decoratieve wortelpruik ontwikkelen onder water, waar vissen en garnalen graag in rondscharrelen en jongbroed zich in kan verstoppen tegen medebewoners met slechte bedoelingen.

Om lekker lastig te blijven: Het is onduidelijk waar de eikenbladvarens oorspronkelijk vandaan komen. De een beweert dat ze uit Afrika komen, de tweede uit Azië, de derde uit Amerika. Kennelijk is iedereen het er wel over eens dat ze in Australië verwilderd zijn. Denken ze. Inmiddels groeien door verwildering vanuit aquaria en siervijvers eikenbladvarens overal op de wereld in de tropen en subtropen.

Sumatravaren wordt in Azië gegeten als groente of salade. In Japan is het een lentepriemur, ondanks het feit dat de plant mogelijk kankerverwekkende stoffen in zich heeft. Het groeit onder andere in de sawah's tussen de rijst, vandaar dat Sumatravaren ook wel sawahvaren wordt genoemd. Als nieuwsgierige jonge aquariumhouder (met de onschuldige leeftijd van ongeveer tien jaar) was ik benieuwd naar de smaak van eikenbladvaren en nam een paar happen van mijn aquariumexemplaren. Daar had ik beter wat voorzigtiger mee kunnen zijn. Tussen mijn kiezen klonk een verontrustend gekraak. Geknisper van knapperige varenbladeren? Nee, ik was vergeten dat er tussen en aan de varenbladeren heel veel, ook kleine, posthoornslakjes *Planorbarius corneus* woonden waarvan ik de huisjes aan het vermorzelen was. Ik kan achteraf niet zeggen dat dit de lekkerste levende posthoornslakken waren die ik ooit geproefd had... Eikenbladvaren zelf smaakt een beetje zacht-zuur, als atjar. Recentelijk heb ik Sumatravaren geproefd in het kader van het schrijven van dit stukje. Het smaakte niet zo zuur als ik me kon herinneren. Is mijn smaak in 45 jaar veranderd? Smaakt eigentijdse eikenbladvaren anders dan vroeger? Smaakt Sumatravaren anders dan gewone eikenbladvaren? Maakt de waterkwaliteit van het aquarium nog wat uit? Deze keer zaten er geen posthoornslakjes in. Mijn Maleise puntslakjes *Melanoides tuberculatus* (ook wel slanke knobbelhoren genoemd) komen alleen 's nachts tevoorschijn uit de bodemgrond van het aquarium en zaten derhalve niet in mijn vegetarisch-experimentele snack.

Kortom, een 'ouderwetse' plant waar je veel kanten mee opkan. Goed voor de showbak in de huiskamer, de kweekbak op de slaapkamer en 's zomers voor in de vijver.

Aquarium Holgen

Fred Fleminks, Hoofddorp

Literatuur: de Wit, H.C.D., 1982. Aquariumplanten, Hollandia Baarn